

รูปแบบกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก บนฐานภูมิสังคมสร้างสรรค์

A Model of Creative Geosocial-Based Educational Quality Development Process in Small – sized Schools

ศาสตรา ปาสาบุต¹ ศักดิ์พิงค์ หอมหวล² และ วิมลมาศ ปฐมวณิชกุล³
Sattra Pasabut ¹ Sakpong Homhuan ² Wimonmas and Phatomwanichagoon ³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนารูปแบบกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กบนฐานภูมิสังคมสร้างสรรค์ เพื่อถอดบทเรียนและสรุปเพื่อยืนยันข้อมูลจากการใช้รูปแบบกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กบนฐานภูมิสังคมสร้างสรรค์ กลุ่มเป้าหมายที่ให้ข้อมูลสำคัญคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ครูภูมิปัญญา นักเรียน ผู้ปกครอง คณะกรรมการสถานศึกษา ปราชญ์ชาวบ้านและผู้เฒ่าในชุมชนบ้านฝายป่าบัว ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 114 คน โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) ประกอบกับกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น (Community-Based Research) ของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยและกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ แบบบันทึกผลการเรียนรู้ และแบบประเมินผลการเรียนรู้ วิเคราะห์ข้อมูลโดยอธิบายปรากฏการณ์เชิงอุปนัย ผลการวิจัย พบว่า

1. กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนบนฐานภูมิสังคมสร้างสรรค์ของโรงเรียนกับชุมชนบ้านฝายป่าบัว มี 4 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การเตรียมการเพื่อนำแนวทางการนำหลักภูมิสังคมสร้างสรรค์มาปรับใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน 2) ค้นหาองค์ความรู้ในภูมิสังคมเพื่อกำหนดรูปแบบกระบวนการพัฒนา 3) การพัฒนาตามรูปแบบตามหลักภูมิสังคมสร้างสรรค์ 4) การถอดบทเรียนเพื่อประเมินผลคุณภาพผู้เรียนจากการพัฒนาบนฐานภูมิสังคมสร้างสรรค์

2. ผลที่เกิดขึ้นจากการวิจัยแสดงให้เห็นว่ากระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา บนฐานภูมิสังคมสร้างสรรค์ของโรงเรียนกับชุมชนบ้านฝายป่าบัวโดยผ่านกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้ง 4 ชุดกิจกรรมดังกล่าวทำให้ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชนและผู้เรียนเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่นมีมุมมองของชีวิตที่เป็นสัมมาทิฐิตามจุดมุ่งหมายของการศึกษาชาติคือ การศึกษาเพื่อความเจริญงอกงามของชีวิตและสังคมอย่างแท้จริงตรงตามทิศทางการพัฒนาคนไทยยุคใหม่ตามข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษสอง และทักษะของนักเรียนในศตวรรษที่ 21

คำสำคัญ : รูปแบบ, กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา, โรงเรียนขนาดเล็ก, ฐานภูมิสังคม

¹ นักศึกษาปริญญาเอก สาขานวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

² อาจารย์ สาขานวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขานวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

ABSTRACT

This research had objectives to develop a model of creative geosocial-based educational quality development process in small - sized schools, and to transcribe the lessons and make a conclusion to confirm the data from using the model. The 114 population of this research comprised of educational administrators, teachers, local wisdom teachers, students, parents, basic education institution committee members, community learned persons, the elderly, and community leaders in Ban Faipabua, Tambon Nongkhookhad, Borabue District, Maha Sarakham Province. The research employed qualitative methodology together with the community-based research designed by the Thailand Research Fund, and the participatory action research was also applied in this research. The instruments used in the data collection consisted of an observation form, an interview form, a learning achievement record, and an evaluation form for learning achievements. The analysis employed the inductive phenomenon explanation. The results of research were as follows :

1. The geosocial- based development process of the learners' educational quality in the school and the community of Ban Faipabua had 4 step: 1) Preparation for the application of the geosocial principles in the development of the learners' educational quality, 2) Seeking the body of knowledge about the geosocial in order to set the model of development, 3) The development according to the model of creative geosocial-based, and 4) The transcription of lessons in order to evaluate the learner's quality in the light of the creative geosocial-based development.

2. The research results revealed the development process of the educational quality on the creative geosocial base in the school and the community of Ban Faipabua through the 8 learning activities as described. As a result, the administrator, the teachers, the parents, the community, and the learners realized their own value as well as other's values. They truly had the right perspective needed by the purposes of education in the national level that was education for growth of life and society which was in accordance with the direction of development of Thais in the new era according to the recommendations on the education reform in the second decade and the student skills in the 21st century.

Keywords : Model, Development Process Educational Quality, Small Schools, Geosocial – Based,

บทนำ

ปัจจุบันการจัดการศึกษาในโรงเรียนขนาดเล็กในประเทศไทยมีคุณภาพการศึกษาต่ำ ใช้ทรัพยากรสิ้นเปลือง รัฐจึงมีนโยบายที่จะดำเนินการยุบรวมโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 7,000 แห่ง ภายในปี พ.ศ. 2561 จากเวทีการรับฟังความคิดเห็นปัญหาและข้อเสนอทางออกของโรงเรียนขนาดเล็กระดับประเทศ สรุปข้อคิดเห็นได้ว่า 1) เกิดสภาวะของการขาดโอกาสเข้าถึงทางการศึกษาที่ส่งผลกระทบต่อผู้ที่มีฐานะยากจน 2) เพิ่มความเสี่ยงต่อการเกิดอันตรายจากการเดินทางของเด็ก 3) เป็นการทำลายความเข้มแข็งของชุมชนเพราะการยุบ ควบ รวมโรงเรียนของชุมชนเป็นการทำลายสถาบันหลักสำคัญของชุมชน ซึ่งประกอบด้วย บ้าน วัด และโรงเรียน 4) เป็นการละเมิดสิทธิและศักดิ์ศรีของชุมชน 5) การยุบ ควบรวมโรงเรียนขนาดเล็กเป็นการทำลายรากฐานการเรียนรู้วิถีชีวิตวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ที่งดงามของชุมชนท้องถิ่น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา แห่งชาติ, 2552:13)

จากข้อคิดเห็นดังกล่าวการพัฒนาโรงเรียนขนาดเล็ก จึงจำเป็นต้องมีรูปแบบหรือนวัตกรรมที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน หมู่บ้าน หรือท้องถิ่นนั้น ๆ จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการที่คนใหม่ในการพัฒนาท้องถิ่นซึ่งประกอบด้วย 1) การพัฒนาที่สามารถพึ่งตนเองได้ 2) ภูมิปัญญาท้องถิ่น “ภูมิสังคม” 3) ความเสมอภาค 4) การกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วม 5) ความคุ้มค่าเชิงประสิทธิผล คือมุ่งที่ประโยชน์สุขของประชาชนเป็นหลัก การจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กจึงจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการที่คนดังกล่าวมาประยุกต์ใช้ในการจัดการศึกษาในปัจจุบัน (อภิชาติ คำดี, 2554 : 1 - 2)

โรงเรียนบ้านผายป่าบัว มีนักเรียนจำนวน 31 คน ซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก ซึ่งการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนไม่ได้แตกต่างไปจากโรงเรียนขนาดเล็กโดยทั่วไปที่บริหารภายใต้การขาดแคลนทั้ง

งบประมาณ และบุคลากร จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยมีแนวคิดที่จะสร้างโอกาสและเปิดพื้นที่ในการระดมพลังความคิดและการเสริมพลังชุมชนท้องถิ่นให้เข้ามา มีบทบาทในการจัดการศึกษาทั้งในระบบ นอกกระบบ ตามอัธยาศัยและการศึกษาตลอดชีวิตผ่านคนในชุมชน ผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครองรวมทั้งกลุ่มเครือข่ายในพื้นที่ชุมชนที่ต้องการสร้างและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้กับลูกหลานตนโดยสร้างกระบวนการพัฒนาสถานศึกษาบนฐานภูมิสังคม สร้างสรรค์ บนหลักการพึ่งพาตนเองที่คำนึงถึงศักยภาพทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในชุมชนเป็นหลัก ส่งเสริมการขยายผลและพัฒนาศักยภาพของคนทุกกลุ่มวัย เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ และสร้างความเข้าใจที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตในการอยู่ร่วมกับครอบครัว ชุมชนท้องถิ่นอย่างอบอุ่นและเข้มแข็งควบคู่กับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชนและเครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้มีคุณภาพและเกิดความยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนารูปแบบกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กบนฐานภูมิสังคมสร้างสรรค์
2. เพื่อถอดบทเรียนและสรุปเพื่อยืนยันข้อมูลจากการใช้รูปแบบกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กบนฐานภูมิสังคมสร้างสรรค์

ขอบเขตการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีลักษณะของทักษะคนไทยยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 มีอยู่ 4 ประการตามข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่ สอง (พ.ศ. 2552 - 2561) ของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา

แห่งชาติ. 2552: 13) คือ 1) ด้านทักษะวิชาการ 2) ด้านทักษะการสื่อสาร 3) ด้านทักษะชีวิต 4) ด้านทักษะอาชีพ

2. กลุ่มเป้าหมาย จำนวน 114 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 1 คน ครูผู้สอน 2 คน ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านฝายป่าบัว จำนวน 20 คน นักเรียนจำนวน 31 คน ผู้ปกครองจำนวน 40 คน คณะกรรมการสถานศึกษาจำนวน 9 คน ประชาชนชาวบ้านและผู้เฒ่าในชุมชน จำนวน 11 คน

3. ขอบเขตด้านกระบวนการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากสภาพการดำเนินงาน สภาพปัญหาและการแก้ปัญหาในอดีตถึงปัจจุบันต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก

ระยะที่ 2 ค้นหาค้นหาองค์ความรู้และรูปแบบการเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กบนฐานภูมิสังคมสร้างสรรค์

ระยะที่ 3 พัฒนารูปแบบกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กบนฐานภูมิสังคมสร้างสรรค์

ระยะที่ 4 ถอดบทเรียนและสรุปเพื่อยืนยันผลการพัฒนาจากรูปแบบกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กบนฐานภูมิสังคมสร้างสรรค์

4. ระยะเวลา

1 มีนาคม 2555 ถึง 30 มีนาคม 2556

5. พื้นที่

พื้นที่ขับเคลื่อนนวัตกรรม คือ โรงเรียนกับชุมชนบ้านฝายป่าบัว ตำบลหนองคูขาด อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) และประยุกต์

ใช้กระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น CBR (Community –Based Research) ของ กาญจนา แก้วเทพ (2553 : 29) แบ่งเป็น 4 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาข้อมูลพื้นฐานจากสภาพการดำเนินงาน สภาพปัญหาและการแก้ปัญหาในอดีตถึงปัจจุบันในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก ผู้วิจัยได้ออกแบบวิธีการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. การศึกษาเอกสาร (Documentary Research)

2. การศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนบนฐานภูมิสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. การศึกษารายกรณี (Case Study) เพื่อนำมาปรับใช้กับบริบทของโรงเรียนบ้านฝายป่าบัว ได้แก่ โรงเรียนสามัคคี จังหวัดยโสธร โรงเรียนกุดเสถียร จังหวัดยโสธร โรงเรียนบ้านปากบุง จังหวัดร้อยเอ็ด โรงเรียนวัดท่าสะท้อน จังหวัดนราธิวาส โรงเรียนบ้านเม็กดำ จังหวัดมหาสารคาม แหล่งเรียนรู้ตามอัยยาศัยสวนยายเฮ้า จังหวัดมหาสารคาม เครือข่ายการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนขนาดเล็กระหว่างชุมชนกับโรงเรียนบนพื้นที่ขนาดเล็ก จังหวัดมหาสารคามและจังหวัดร้อยเอ็ด และศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร

4. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อค้นหาค้นหาองค์ความรู้และการออกแบบการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระหว่างโรงเรียนกับชุมชนบ้านฝายป่าบัว

5. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้วิจัย ครู ครูภูมิปัญญาท้องถิ่น ผู้ปกครองนักเรียน คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และนักเรียน

6. การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) กำหนดจุดมุ่งหมาย ดัชนีตัวชี้วัดที่สำคัญและเป้าหมายในการพัฒนาคุณภาพการศึกษารวมทั้ง

การออกแบบกิจกรรมของผู้เรียนบนฐานภูมิสังคม
สร้างสรรค์

ระยะที่ 2 ค้นหาคำถามและความรู้และรูปแบบ
การเรียนรู้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน
โรงเรียนขนาดเล็กบนฐานภูมิสังคมสร้างสรรค์ ผู้วิจัย
ได้ออกแบบวิธีการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. การสนทนากลุ่ม (Focus Gro-
up) ผู้ร่วมวิจัย ร่วมกันวางแผนกับกลุ่มเป้าหมายและ
ให้คำปรึกษาแก่ครูภูมิปัญญาท้องถิ่นจำนวน 20 คน
2. ครูภูมิปัญญา ครูที่ปรึกษาและ
นักเรียนร่วมกันกำหนดเป้าหมายการเรียนรู้ตาม
กิจกรรมการเรียนรู้ 4 ชุดกิจกรรมการแลกเปลี่ยน
เรียนรู้ ประกอบด้วย 1) เรียนรู้บนวิถีชีวิตจริง
2) เรียนรู้บนฐานวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ
3) เรียนรู้ปฏิบัติจริงด้วยโครงการบนฐานวิจัยและ
4) เรียนรู้จัดปัญหาเพื่อพัฒนาท้องถิ่น

ระยะที่ 3 พัฒนารูปแบบกระบวนการ
พัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนโรงเรียนขนาด
เล็ก บนฐานภูมิสังคมสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้ออกแบบวิธี
การวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. แลกเปลี่ยนเรียนรู้ตามชุดกิจกรรม
2. จัดกระบวนการสรุปบทเรียน
ร่วมกันกับครูที่ปรึกษาและครูภูมิปัญญาท้องถิ่น
ทบทวนหลังเรียน

ระยะที่ 4 ถอดบทเรียนและสรุปเพื่อ
ยืนยันผลการพัฒนารูปแบบกระบวนการพัฒนา
คุณภาพการศึกษาของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็ก
บนฐานภูมิสังคมสร้างสรรค์ ผู้วิจัยได้ออกแบบวิธีการ
วิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยและกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
ร่วมกันสนทนากลุ่มเพื่อสรุปผลและอภิปรายผลการ
ศึกษการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน
โรงเรียนขนาดเล็กบนฐานภูมิสังคมสร้างสรรค์
2. ประเมินผลคุณภาพผู้เรียนด้วย
การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากกลุ่ม

เป้าหมาย

3. ประเมินผลคุณภาพผู้เรียนจาก
การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participative
Observation) และการบันทึก การเขียนบันทึก
(Journal) การเข้าร่วมกิจกรรมก่อนจัดกิจกรรม
ระหว่างดำเนินกิจกรรมและหลังดำเนินกิจกรรมของ
นักเรียนกับชุมชนบ้านผายป่าบวที่ได้รับการพัฒนา
ตามชุดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้บนฐานภูมิ
สังคมสร้างสรรค์

เครื่องมือการวิจัย

ประกอบด้วย

1. การศึกษาเอกสาร (Documentary)
2. การศึกษารายกรณี (Case Study)
3. การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม
(Participative Observation)
4. การสัมภาษณ์ (Interview)
5. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth
Interview)
6. การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Work-
shop)
7. การสนทนากลุ่ม (Focus Group)
8. การเขียนบันทึก (Journal)
9. การสะท้อนผล

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้
วิธีวิเคราะห์แบบการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content
Analysis) ซึ่งได้จากการศึกษาเอกสาร (Documentary)
แผนที่เดินดินชุมชน การศึกษารายกรณี (Case Study)
การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participative
Observation) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth
Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group)
การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) การเขียน

บันทึก (Journal) แล้วนำมาวิเคราะห์สังเคราะห์และนำเสนอเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยรูปแบบกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนโรงเรียนขนาดเล็กบนฐานภูมิสังคมสร้างสรรค์ พบว่า

1. กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนบนฐานภูมิสังคมสร้างสรรค์ของโรงเรียนกับชุมชนบ้านฝายป่าบัวประกอบด้วย 4 ขั้นตอนดังนี้

1.1 การเตรียมการเพื่อนำแนวคิดหลักภูมิสังคมสร้างสรรค์ มาปรับใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน มีขั้นตอนการดำเนินการ 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การสังเคราะห์เอกสาร 2) การศึกษาสภาพการดำเนินงาน สภาพปัญหา และการแก้ไขปัญหาในอดีตถึงปัจจุบันของโรงเรียนกับชุมชนบ้านฝายป่าบัว 3) การศึกษาโรงเรียนต้นแบบเพื่อนำแนวคิดการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบนฐานภูมิสังคมตนเองมาปรับใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

1.2 ค้นหาองค์ความรู้เพื่อกำหนดรูปแบบกระบวนการ พัฒนาและชุดกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนบนฐานภูมิสังคมสร้างสรรค์ของโรงเรียนกับชุมชนบ้านฝายป่าบัว พบว่าการเรียนรู้ต้องเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริงร่วมกับชุมชน

1.3 การพัฒนาตามรูปแบบบนฐานภูมิสังคมสร้างสรรค์ได้ของโรงเรียนกับชุมชนบ้านฝายป่าบัว ประกอบด้วยขั้นตอนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4 ขั้นตอนดังนี้ คือ 1) เรียนรู้บนวิถีชีวิตจริง 2) เรียนรู้บนฐานวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ 3) เรียนรู้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยโครงการบนฐานวิจัย 4) เรียนรู้ด้วยจิตปัญญา

1.4 การถอดบทเรียนเพื่อประเมินผลคุณภาพของผู้เรียนจากการพัฒนาบนฐานภูมิสังคม

สร้างสรรค์ ดำเนินการโดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) การสะท้อนผลบนเวทีและการสนทนากลุ่มเพื่อสอบถามความคิดเห็นและมุมมองการพัฒนาคุณภาพการศึกษาบนฐานภูมิสังคมสร้างสรรค์ 2) การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เกี่ยวข้องในมุมมองของการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนบนฐานภูมิสังคมสร้างสรรค์

2. ผลการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนบนฐานภูมิสังคมสร้างสรรค์ของโรงเรียนกับชุมชนบ้านฝายป่าบัว จากการถอดบทเรียนจากการใช้รูปแบบกระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนบนฐานภูมิสังคมสร้างสรรค์ ซึ่งจากการสะท้อนผลด้วยมุมมองของผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครู ครูภูมิปัญญา นักเรียน ชุมชน ผู้นำชุมชน และเครือข่าย พบว่า ผู้บริหารมีข้อคิดเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงของกลุ่มคนที่เกิดจากกระบวนการวิจัย ทั้งผู้เรียนผู้สอน ผู้เกี่ยวข้องร่วมมือกันสร้างพลังการพัฒนาเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในชุมชนและชุมชนมีส่วนร่วมทุกกระบวนการวิจัยตั้งแต่การศึกษาตัวตน การสืบค้นหาครูภูมิปัญญาช่วยกันออกแบบการพัฒนากิจกรรมแล้วลงพื้นที่พัฒนาด้วยตนเอง ผลการพัฒนา จะเป็นข้อมูลของชุมชนที่จะนำมาปรับใช้แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตทุกด้านของคนในชุมชนให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน

ผู้ปกครอง มีข้อคิดเห็นว่าเป็นด้านทักษะวิชาการลูกหลานมีความตั้งใจจริงในกิจกรรมการเรียนการสอนที่ร่วมกันทั้งบ้าน วัด โรงเรียน นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น ด้านทักษะการสื่อสารลูกหลานกล้าพูด กล้าแสดงออกในชุมชน สามารถนำเสนอข้อมูลที่ได้นบนเวทีได้อย่างดี ด้านทักษะชีวิตเห็นว่าการลูกหลานเริ่มมีเหตุมีผลเริ่มคิดเป็น ทำเป็น ด้านทักษะอาชีพจากการพัฒนาอาชีพให้กับลูกหลานทำให้ลูกหลานได้เรียนรู้อาชีพที่มีอยู่ในชุมชนของตนเองและผู้ปกครองพร้อมที่จะให้การสนับสนุนกิจกรรมของทางโรงเรียนตลอดไป

ครู มีข้อคิดเห็นเกี่ยวกับกรอบการพัฒนา

ทักษะทั้ง 4 ด้าน ดังนี้ ด้านทักษะวิชาการนักเรียนเริ่มมีการเรียนรู้และแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งส่งผลต่อทักษะการสื่อสารที่นักเรียนเริ่มมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน ครูและผู้ปกครองที่ดีขึ้น ในเรื่องทักษะชีวิตและทักษะอาชีพซึ่งถือว่าเป็นทักษะที่พัฒนาควบคู่กัน นักเรียนสามารถที่จะเรียนรู้อาชีพในชุมชนได้

ครูภูมิปัญญา มีข้อคิดเห็นว่า ดีใจมากที่โรงเรียน ชุมชนเห็นความสำคัญของวิชาชีวิตในชุมชนเพื่อที่จะนำมาถ่ายทอดให้นักเรียนและเยาวชนสืบทอดเอาวัฒนธรรมประเพณีภูมิปัญญาในบ้านของนักเรียนเองไม่ให้อสูญหายและยังสามารถประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญาในปัจจุบันเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ในการแก้ไขปัญหาการศึกษาและการพัฒนาคนในชุมชน เราให้มีความอยู่รอดในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ ซึ่งส่งผลโดยตรงกับกรอบการพัฒนาทักษะทั้ง 4 ด้าน

นักเรียน มีข้อคิดเห็นว่า ในเรื่องทักษะทางวิชาการ ทักษะการสื่อสาร การอ่าน การเขียน การพูด การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ดีขึ้น เรื่องทักษะชีวิตและทักษะอาชีพนักเรียนรู้จักชุมชนมากขึ้น จากเมื่อก่อนนักเรียนคอยฟังครูสั่งการ ตอนนี่คิดเองโดยไม่ต้องรอ กล้าแสดงออก เช่น พูด ชักถามครู ถามผู้นำชุมชน ถามเจ้าอาวาส ถามผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้าน ถามหาครูภูมิปัญญาในชุมชนตนเองด้วยการมีส่วนร่วมทำงานเป็นกลุ่มตลอดจนการสืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต ทางหนังสือพิมพ์ วารสาร มีความกระตือรือร้น เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย ทั้งในห้องเรียนและในชุมชน

จากการสะท้อนการพัฒนาทักษะทั้ง 4 ด้านตามกรอบเนื้อหา ชุมชน ผู้นำชุมชน และเครือข่ายการเรียนรู้ ชุมชนมีข้อคิดเห็นว่า ชุมชนต้องให้ความร่วมมือทั้งทุน แรงกาย ความคิด ความเอื้อเฟื้อ ความมีน้ำใจเจ้าของบ้านในการต้อนรับด้วยมิตรไมตรี เมื่อนักเรียนที่มาจากข้อมูล เพื่อประกอบการศึกษาทุกครัวเรือนจะเป็นอย่างนี้หมดและจากการที่ชุมชน

ได้เห็นการนำเสนอ แนวทางการแก้ปัญหาการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนกับชุมชนบนฐานภูมิสังคมตนเองแล้วทำให้ชุมชนเห็นความสำคัญของปัญหาที่ต้องการพัฒนาในชุมชนขึ้นทันทีและมีการสนับสนุนในรูปแบบการสอนแบบนี้ในชุมชนต่อไป

ผู้นำชุมชน มีข้อคิดเห็นว่า ชุมชนบ้านฝายป่าบัวให้ความร่วมมือกันดีมาก สังเกตจากการระดมทุนสนับสนุน แรงกาย ความคิด ความเอื้อเฟื้อ ความมีน้ำใจเจ้าของบ้านต้อนรับด้วยมิตรไมตรี เอ็นดูเมื่อนักเรียนมาขอข้อมูลเพื่อการศึกษาทุกครัวเรือนจะเป็นอย่างนี้หมดและจากการที่ชุมชนได้เห็นการนำเสนอแนวทางการแก้ปัญหาการศึกษาพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนกับชุมชนบนฐานภูมิสังคมตนเองแล้วทำให้ชุมชนเห็นความสำคัญของปัญหาที่ต้องการพัฒนาในชุมชน

เครือข่ายการเรียนรู้ มีข้อคิดเห็นว่า ชุมชนบ้านฝายป่าบัวที่ประกอบด้วย บ้าน วัด โรงเรียน จะยังมีให้เห็นในสังคมไทยต่อไปในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่อยู่บนวิถีชีวิตจริงของผู้เรียนทุกคน และมีการให้ความร่วมมือกันดีมากสังเกตจากการระดมทุนสนับสนุน ความคิด ความเอื้อเฟื้อ ความมีน้ำใจ และมีฐานการเรียนรู้ทั้งในโรงเรียนและในหมู่บ้านอีกด้วยและสิ่งสำคัญอีกอย่างคือการมีเครือข่ายการพัฒนาซึ่งจากกระบวนการวิจัยโรงเรียนกับชุมชนบ้านฝายป่าบัวได้ร่วมกับเครือข่ายสถาบันราชภัฏมหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น (สกว.) สาขาวิชานวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น สังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม มูลนิธิชัยพัฒนา ศูนย์ศึกษาการและพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดสกลนคร สมาคมสภาการศึกษาทางเลือกแห่งประเทศไทย สถาบันอาศรมศิลป์ แหล่งเรียนรู้ตามอัยาศัย สวนยายเฮา สนับสนุนในโครงการของสถานศึกษาตามแนวทางพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แนวทางการพัฒนาคุณภาพการ

ศึกษาบนฐานภูมิสังคมนี้มีความสมบูรณ์ในการพัฒนาผู้เรียนให้ครบองค์รวมทุกมิติชีวิตและสิ่งแวดล้อม จึงให้มีการสนับสนุนในรูปแบบกระบวนการพัฒนาการเรียนสอนที่ใกล้ชิดกันของ บ้าน วัด โรงเรียนและสิ่งแวดล้อมในชุมชนนี้ต่อไป

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษา ผู้วิจัยพบประเด็นที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. กระบวนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนบนฐานภูมิสังคมสร้างสรรค์ของโรงเรียนกับชุมชนบ้านฝายป่าบัว: ซึ่งจากการวิจัยมีข้อค้นพบว่า

1.1 ขั้นตอนการเตรียมการเพื่อนำแนวคิดหลักภูมิสังคมในการพัฒนา มีประเด็นข้อค้นพบดังนี้

1.1.1 ทักษะคิดในด้านการจัดการศึกษาในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามแนวทางหลักภูมิสังคมนั้นทัศนคติของผู้บริหาร ผู้ปกครอง ครู ครูภูมิปัญญา คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้นำชุมชนและผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาจะต้องมีมุมมองที่ตรงกันว่าการศึกษานั้นต้องเป็นไปเพื่อชีวิต ที่ดีงามและเป็นการศึกษาตลอดชีวิตของผู้เรียนทุกวัยซึ่งสอดคล้องกับกับการวิจัยของ ประเวศ วะสี (2554 : 16) ซึ่งได้กล่าวว่าต้องมองการจัดการศึกษาให้บูรณาการเป็นองค์รวม ทั้งการศึกษาเศรษฐกิจ การเมือง จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และ สุขภาพ โดยจะแยกส่วนไม่ได้ ซึ่งจะ เป็นอารยธรรมใหม่ของกระบวนการจัดการศึกษาครอบคลุมทุกมิติ และสอดคล้องกับ ประเวศ เอรารวรรณ์ (2545 : 181) ได้กล่าวว่า การจัดการศึกษาภาพความสำเร็จทั้งดงามต้องเป็นการเรียนรู้ของคนทุกวัย นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ สุขเมธ ดันติเวชกุล (2554 : 42) ได้กล่าวว่า การพัฒนามนุษย์ซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญใดๆ ต้องพัฒนาบนฐานภูมิสังคมนั้นๆ ซึ่งประกอบด้วย ภูมิ คือ ดิน น้ำ ลม ไฟ

ส่วนสังคม คือ คนซึ่งเป็นคนในมิติที่มีขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อและค่านิยมของเขาด้วย

1.1.2 ด้านการเตรียมครู การเตรียมครูเป็นขั้นตอนที่สำคัญอีกขั้นตอนหนึ่ง ซึ่งครูจะต้องเป็นต้นแบบ ที่ดีสำหรับผู้เรียน เพราะในกระบวนการจัดการเรียนรู้ครูจะต้องสอนทั้งวิชาความรู้และวิชาชีวิตครูต้องมีทัศนคติที่ถูกต้องในการจัดการศึกษาว่าต้องเป็นไปเพื่อความเจริญงอกงามของชีวิตและสังคมไม่ใช่สอนเพื่อให้นักเรียนแข่งขัน สอนให้ มีองค์ความรู้ทางวิชาการอย่างถ่องแท้ ซึ่งสนองตอบบทบาทของครูผู้สอน ที่กำหนดไว้ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และ บทบาทของครูผู้สอนตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา ในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ที่ต้องกำหนดเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน ด้านความรู้และทักษะกระบวนการที่เป็นความคิดรวบยอดหลักการ และความสัมพันธ์รวมทั้งคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยทักษะนักเรียนใหม่ในศตวรรษที่ 21 ของ James Bellanca and Ron Brandt (2554 : 272) ครูต้องออกแบบการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ที่ตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลและ พัฒนาการทางสมองของผู้เรียน ต้องจัดบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้และดูแลช่วยเหลือสนับสนุนผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ และนำภูมิปัญญาท้องถิ่นและเทคโนโลยีที่มีความเหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนและประเมินความก้าวหน้าของผู้เรียนที่มีความหลากหลาย

1.1.3 บรรยากาศการเรียนรู้ บรรยากาศแห่งการเรียนรู้เป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้เพราะฉะนั้นการเรียนรู้ด้วยกระบวนการนำหลักภูมิสังคมสร้างสรรค์ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้บนวิถีชีวิตจริงของผู้เรียนในภูมิสังคมนั้น ๆ ความดีงามและอิสสระภาพการเรียนรู้สอดคล้องกับ วิจารย์ พานิช (2555 : 14) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ที่แท้จริงต้องเรียนจากชีวิตจริงการเรียน

วิชาในห้องเรียนยังเป็นการเรียนแบบสมมติ ดังนั้นครูเพื่อศิษย์จึงต้องออกแบบการเรียนรู้ให้ศิษย์ได้เรียนในสภาพที่ใกล้เคียงที่สุด

1.2 ในขั้นการพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางการนำหลักภูมิสังคมมาปรับใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนข้อค้นพบในขั้นการพัฒนาผู้เรียนตามแนวทางการนำหลักภูมิสังคมมาปรับใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียนพบว่า สิ่งที่จะเป็นเครื่องมือในการพัฒนาผู้เรียน ดังนี้

1.2.1 ให้เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้บนฐานวิถีชีวิตจริง วัฒนธรรมประเพณีความเชื่อ การลงพื้นที่ปฏิบัติจริงด้วยตนเองและทำเป็นทีม สอดคล้องกับกระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษา: กรณีทัศน์ต่อการศึกษาศตวรรษที่ 21 ของ วิจารย์ พานิช (2556 : 33) ครูต้องไม่สอน แต่ต้องออกแบบการเรียนรู้และอำนวยความสะดวก (Facilitate) การเรียนรู้ที่ให้นักเรียนรู้จากการเลียนแบบลงมือทำจริงที่เรียกว่า PBL (Project-Based Learning) ตามภูมิประเทศและสังคมในท้องถิ่น และสอดคล้องกับ สุรพล ธรรมรัตน์ (2551 : 130) ได้ศึกษาการเรียนรู้ของสถาบันอาศรมศิลป์ในการเรียนรู้แบบเป็นองค์รวม โดยการเรียนรู้ด้วยกันเป็นกลุ่ม ผ่านการลงมือปฏิบัติ เช่น การสวนมนต์ การฝึกฝน การฟัง การพูด การอ่าน การทำงานศิลปะ

1.2.2 การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติบนฐานความจริงของชีวิตผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้ตามหลักภูมิสังคมเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มุ่งสร้างความรู้ความเข้าใจขึ้นในสมองและจิตใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งในการเรียนการสอนในปัจจุบันเป็นการถ่ายทอดโดยครูบอกความรู้ในห้องเรียน การว่ากล่าวตักเตือนนักเรียนไม่เข้าใจธรรมชาติของผู้เรียนที่มีความสามารถแตกต่างกัน ซึ่งไม่สามารถกล่อมเกล่าจิตใจภายในได้เลยเป็นการเรียนการสอนที่เป็นการแยกจากชีวิตจริงของผู้เรียนโดยสิ้นเชิง ทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายไม่อยากเรียน ซึ่งนายแพทย์ประเวศ วะสี ราษฎรอาวุโส ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ ต้องเรียนรู้ในฐานวัฒนธรรม การเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติบนฐานของ

ชีวิตจริงด้วยกระบวนการกลุ่ม กระบวนการคิด การวางแผน การปฏิบัติ การแก้ปัญหา และการสรุปผล การแก้ปัญหาจะตบโจทย์ในเรื่องการพัฒนาคนไทยยุคใหม่ในศตวรรษที่ 21 และสามารถที่จะพัฒนาผู้เรียนให้เกิดสมรรถนะการเรียนรู้ ทั้ง 5 ด้านตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 และการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (2552-2561) ในเรื่องความสามารถในการคิด ความสามารถในการสื่อสาร ความสามารถในการแก้ปัญหา ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิตและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีได้เป็นอย่างดี

1.2.3 การสร้างเครือข่ายแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้บนฐานภูมิสังคมสร้างสรรค์ในระบบการศึกษาไทยในปัจจุบัน พบว่าร้อยละ 90 (โรงเรียนบ้านฝายบัวบัว, 2553 :120) ที่เน้นจัดการศึกษามุ่งไปที่ตัวเนื้อหาความรู้ ซึ่งเป็นองค์ความรู้ที่อยู่ภายนอกที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เน้นการสร้างคนเก่งเพื่อการแข่งขันมากกว่าการสร้างคนดีที่เสริมวัฒนธรรม คุณธรรมและจริยธรรมทำให้สังคมเกิดการแก่งแย่งแข่งขันเพื่อความอยู่รอดและก้าวล้ำเหนือคนอื่นทำให้คุณธรรมดิ่งามถูกลบเลือนหายไปจากสังคม อภิวัตน์นิยม การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้บนฐานภูมิสังคมของชุมชนจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งต้องสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับคำกล่าวของ ว.วชิรเมธี (2554 : 120) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ต้องเน้นศึกษาการดูแลในเรื่องของจิตใจ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ตีงามขึ้นในสังคมไทย

1.3 ในขั้นการถอดบทเรียนเพื่อประเมินผลคุณภาพของผู้เรียนจากการพัฒนาบนฐานภูมิสังคมสร้างสรรค์ของโรงเรียนกับชุมชนบ้านฝายบัวบัว ซึ่งการวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาผู้เรียนด้านจิตใจและการลงมือปฏิบัติจริงบนวิถีชีวิตจริงของผู้เรียนบนฐานสภาพแวดล้อมของคนในชุมชนถึงความต้องการการพัฒนาการศึกษาให้เป็นชุมชนแห่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมและภูมิปัญญา ในการนำมาปรับใช้ในการจัดกิจกรรมการ

เรียนรู้การสอนในรูปแบบกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4 ชุดกิจกรรมคือ การเรียนรู้แบบวิถีชีวิตจริง การเรียนรู้บนฐานวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อ การเรียนรู้ลงมือปฏิบัติจริงด้วยโครงการบนฐานวิจัย และการเรียนรู้ด้วยจิตปัญญาเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งการประเมินผลต้องใช้ความละเอียดอ่อน สอดคล้องกับ พระครูจิระธรรมธัช (2553 : 1-2) ที่กล่าวถึงการวัดสุขภาวะทางจิตวิญญาณว่า จำเป็นจะต้องใช้ฐานคิดของพระพุทธศาสนา ฐานคิดทางวัฒนธรรมและฐานคิดทางวิทยาศาสตร์ การวัดจากสัมมาทิฐิ การวัดจากปัญญาญาณแห่งการรู้แจ้ง การวัดจากพฤติกรรม การวัดจากการดำเนินชีวิต การวัดจากสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมการเรียนรู้ชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงในระดับจิตวิญญาณมากที่สุด

2. ผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนจากการพัฒนาบนฐานภูมิสังคมสร้างสรรค์ของโรงเรียนกับชุมชนบ้านฝายป่าบัวในส่วนของผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนจากการแสดงทัศนคติของผู้ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยกระบวนการ การนำหลักภูมิสังคมมาปรับใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน สะท้อนผลได้ 2 มุมมองคือ มุมมองเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงภายในตนเองจากการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติด้วยการลงมือทำ และ มุมมองเกี่ยวกับการใช้ชีวิต ผลที่เกิดจากการพัฒนาการเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ดีขึ้นจากกระบวนการ พัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามแนวทางการนำหลักภูมิสังคมมาปรับใช้ในการพัฒนาครั้งนี้ผู้เรียนมีแนวโน้มเกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวเอง เกิดมุมมองในการใช้ชีวิตในเชิงสัมมาทิฐิที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองและตรงตามทิศทางการปฏิรูปประเทศไทยเรื่องการปฏิรูปจิตสำนึกการพัฒนาซึ่งให้ความสำคัญกับจิตสำนึกดั้งเดิมเสียสละอาสาเป็นสิ่งสูงสุดของความเป็นมนุษย์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ในขั้นเตรียมการต้องพัฒนาผู้นำ

ด้านการเปลี่ยนแปลง ด้านจิตวิญญาณให้เกิดทัศนคติใหม่สำนึกใหม่ของการพัฒนา โดยผู้บริหาร ครู ครูภูมิปัญญา ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาควรผ่านการเรียนรู้วิถีชีวิตที่มีสัมมาทิฐิและควรกำหนดคุณสมบัติให้ผู้ที่มาเป็นครูในทศวรรษใหม่ของการศึกษาไทย ต้องเป็นครูที่มีจิตวิญญาณของผู้คอยอำนวยความสะดวกและเป็นผู้เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงพร้อมเปิดโอกาสการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำเสนอผลงานอย่างหลากหลายโดยมีสถาบันพัฒนาครูที่ไม่อยู่ในระบบ (Training) มากเกินไป

2. ในขั้นการพัฒนาผู้เรียนบนฐานภูมิสังคมสร้างสรรค์ ควรมีการจัดกระบวนการการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องหลากหลาย มีความยืดหยุ่นครอบคลุมทุกรายวิชาและทักษะที่เกิดขึ้นเพื่อสร้างการยอมรับให้กับผู้ปกครอง ชุมชน โดยเป็นเครือข่ายชุมชนการเรียนรู้เต็มพื้นที่ เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาการพัฒนาผู้นำด้านการเปลี่ยนแปลง ด้านจิตวิญญาณให้เกิดทัศนคติใหม่ สำนึกใหม่ของการพัฒนา ของผู้บริหาร ครู ครูภูมิปัญญา ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน และผู้เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาควรผ่านการเรียนรู้วิถีชีวิตที่มีสัมมาทิฐิพร้อมเปิดโอกาสการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ นำเสนอผลงานอย่างหลากหลายโดยมีสถาบันพัฒนาครูที่ไม่อยู่ในระบบ (Training) มากเกินไป ควรมีการน้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการพัฒนาผู้เกี่ยวข้องในสถานศึกษา สถาบัน ศูนย์การเรียนรู้ใกล้เคียงเป็นฐานการพัฒนาบนพื้นที่จริง ๆ

2. ควรมีการศึกษาการนำหลักภูมิสังคมสร้างสรรค์มาปรับใช้ในการเสริมสร้างสมรรถนะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สองและทักษะการ

เรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา แก้วเทพ. (2553). **คุณลักษณะ&วิธีวิทยา
งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น**. เชียงใหม่ : วนิดา
การพิมพ์.

ประวิต เอรารธรรม์. (2545). **การวิจัยในชั้นเรียน**.
กรุงเทพฯ : ดอกหญ้าวิชาการ.

ประเวศ วะสี. (2554). **วิถีมุขยในศตวรรษที่ 21 :
ศูนย์ หนึ่ง เก้า**. พิมพ์ครั้งที่ 4.
กรุงเทพฯ : แพลนพรีนติ้ง.

พระครูจิตรธรรมธัช. (2553). **การประยุกต์หลักพุทธ
ธรรมที่ใช้ในการบริหารจัดการวงดนตรี
หมอลำคณะ เสี่ยงอีสาน นกน้อย อุไรพร**.
วิทยานิพนธ์. บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย.

โรงเรียนบ้านฝายป่าบัว. (2553). **รายงานผลการ
พัฒนาคุณภาพการศึกษา ประจำปี
2553**. มหาสารคาม : โรงเรียนบ้านฝาย
ป่าบัว อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม.
อัดสำเนา.

ว. วชิรเมธี. (2554). **คิดถูกไปรงใส ใจสุ**. กรุงเทพฯ
: ปราณพลัทธิขิง.

วิจารณ์ พานิช. (2556). **เอกสารประกอบการประชุม
วิชาการระดับชาติเพื่อการพัฒนาบัณฑิต
อุดมคติไทย**. ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ :

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.สำนักงาน
เลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ.

(2552). **ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาใน
ทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 - 2561)**.
กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.

สุเมธ ตันติเวชกุล. (2555). **หลักสูตรรรม หลักทำ ตาม
รอยพระยุคลบาท**, สืบค้นเมื่อวันที่ 18

กุมภาพันธ์ 2555, จาก http://www.geozigzag.com/the_king/content1.html.

สุรพล ธรรมร่มดี. (2551). **จิตตปัญญาศึกษา : การ
ศึกษาเพื่อพัฒนามุขยโครงการศูนย์
จิตตปัญญาศึกษา**. กรุงเทพฯ : โครงการ
ศูนย์จิตตปัญญาศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

อภิชาติ คำดี. (2554). **กระบวนการค้นหใหม่ในการ
พัฒนาท้องถิ่น**, สืบค้นเมื่อวันที่ 12
พฤษภาคม 2554, จาก<http://www.oknation.net/blog/damdee> .

James Bellanca and Ron Brandt . (2010).

**21 St Century Skills : Rethinking
How Students Learn**. Bloomington
: Solution Tree Press.